

סימן מה

אם מותר ליולדת בשבת לקחת חפצים לבית החולים

אמנם גאון אחד שליט"א אמר שלקחת לבית החולים דברים שאינם לצורך הפקוח נפש של היולדת אסור, אם אין עירוב או אם צריך לצאת חוץ לתחום. ואם הוא בתוך התחום ויש עירוב, יש מקום להוסיף דברים אעפ"י שיש תוספת משקל למכונית. והוסיף שאם בשבת אשה חולה יש לה איסור יחוד באמצע הלילה לנסוע באמבולנס, אז אפשר שמישהו יסע אתה כדי להציל אותה מיחוד, וזה לא נקרא חוטא כדי שיזכה חבירו, וזה עזרה לפיקוח נפש כי אסור לה לנסוע משום איסור יחוד.

נשאלתי כמה פעמים בענין יולדת שנוסעת בשבת לבית החולים בבאר-שבע שחוץ לעיר שלנו נתיבות, מה היא רשאית לקחת אתה כי רצונה לקחת בגדים או אוכל.

הגאון הגדול הרב שלמה זלמן אויערבך זצ"ל אמר שאשה הנוסעת לבית חולים בשבת, אז מותר לה להרבות בשעורים ע"י שתלך ישר מן הבית לאמבולנס בלי לעצור, וזה נקרא מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים והוא איסור דרבנן, וכיון שתכניס הדברים שהם לא חיוניים הכל בתיק אחר עם החיוני, אז יש כאן מרבה בשעורים באיסור דרבנן ויש להקל.

סימן מו

אם מותר לדעת הגר"א לדפוק בדלת בשבת בשנוי

איעצר בסידרא סליק לביתיה ואשכחין דמכין דמך על תרעא בגין דלא למיקש בשבתא עכ"ל. ופירש הרבינו יהונתן והו"ד בחידושי הגהות על הטור וז"ל: שנתעכב בבה"מ ובא לביתו ומצאן ישינים והוה ישן כל הלילה לפני הדלת שלא רצה להקיש בדלת בשבת עכ"ל. ואם כדברי הבה"ל שגם הירו' מודה שמוותר להקיש בשינוי, א"כ למה הוצרך לישון כל הלילה בחוץ והרי יכול להקיש בשנוי בדלת. וא"כ מוכח שגם בשנוי יש איסור, וכיון שהגר"א סובר כהירושלמי, מוכח שלדעתו גם בשנוי אסור להקיש בדלת.

וגם ההוכחה של הבה"ל מסי' של"ט סע' ג' דמותר בשבת להכות כף אל כף כלאחר יד, אפשר לדחות

ה' אלול חשמ"ג

כתב הבה"ל סי' של"ח סע' א' ד"ה אבל שלדעת הגר"א העיקר כדעת הירושלמי שאסור להקיש על הדלת בשבת. וסיים הבה"ל וז"ל: ומ"מ נראה דלהקיש על הדלת כלאחר יד מותר לכו"ע אף שכוונתו להשמיע קול דלא עדיף מלהכות כף אל כף דגם שם כוונתו כדי להשמיע קול ואפ"ה מיקל ^{אוצר החכמה} השו"ע בשל"ט ס"ג ע"ש עכ"ל. [1234567 ח"ח]

ומשמע מדברי הבה"ל שגם הגר"א יודה בזה שמוותר להקיש כלאחר יד. אמנם הרי לשון הירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) כפי שמובא בב"י סי' של"ח: אמר ר' אלעזר כל משמיעי קול בשבת אסורין ר' אלעזר

[אח"ח 1234567]

גם לירושלמי, היינו משום דהוי תרי שינויי. (א) מחיית כפיים גופא אינה בכלי. (ב) כשמוחא כף אל כף כדלאחר יד הוי שנוי בעצם הפעולה. ולפ"ז כשמקיש על הדלת בשינוי יש לדון יש בזה דמיון להתם, כיון שיש בזה ג"כ שני שינויים. (א) שהדלת אינה כלי שיר דאין רגילים להשמיע בדלת קולות נגינה, (ב) שהמקיש בשינוי הוי שינוי נוסף בעצם הפעולה. וא"כ שפיר יש להביא ראיה מסי' של"ט. אך אכתי קשה מה שהקשה כת"ר שלא הקיש ר' אלעא בשינוי ואמאי דמיך בתרעא עכ"ל.

ולמעשה אף שנראה דעת הירושלמי הנ"ל והגר"א להחמיר לא להקיש בדלת בשנוי, אבל כיון שאנו נוהגים למחות כפים בשנוי, וגם שמנהג העולם לא כמו הגר"א הנ"ל וכמ"ש הבה"ל, שפיר יש להקל להקיש בדלת בשינוי. וכן אני נוהג להקיש ברגלי על הדלת בשבת, וכאמור כן פסק גאון אחד שליט"א.

דשאני התם שאינו משתמש בשום אמצעי כמו לוח או איזה כלי אלא הוא רק מכה כף אל כף, ובזה י"ל דמועיל שנוי, אבל אם מכה על הלוח לא מצאנו שמותר בשנוי. והטעם נראה משום שהוא יותר דומה לכלי שיר. וכן מבואר באליהו רבא סי' של"ט שכתב שאין להניח אלא המנהג שנוהגים לטפח ולרקוד אבל לא להקיש על הלוח, וא"כ מבואר שזה יותר חמור. ועכ"פ אין ראיה ממה שמותר להכות כף אל כף בשנוי, לענין הקשה בדלת בשנוי.

ולכן נראה לי שגם בשנוי אין להקיש בדלת לפי דעת הגר"א. וגאון אחד שליט"א אמר שיש להתיר כי שאני כאן שעושה על הדלת ולא בכלי ממש וגם בירושלמי מבואר שמותר למחות כפיים בשנוי, עכ"ל. וידידי החשוב הגאון הרב יוסף שורש באר דברי גאון אחד שליט"א וז"ל: שפיר יש להביא ראיה ממחיית כפים בשינוי, ומה דשרי למחות כפים בשינוי

סימן מז

לתת לתינוק רעשן בשבת

של"ח ס"ק ב'. ואין להקשות דהא שעה"צ ס"ק ד' כתב שבכלי המיוחד לכך אסור וכאן הוי מיוחד לכך. ויש ליישב שיש מתירים גם בטבעת הקבועה בדלת כיון שאינו דרך שיר ובשעת הדחק סמך על זה הבה"ל שם ד"ה הואיל, וא"כ גם לגבי קטן יכול לסמוך על המקילים. וכיון שהקטן רשאי, שוב אין איסור מוקצה לגדול. שו"ר שכן מתיר גם בשש"כ פ' ט"ז סע' ג' לתת לקטן.

נראה לי שרשאי אדם לתת לתינוק רעשן בשבת, אעפ"י שיודע שהקטן ירעיש בו, ובלבד שהגדול לא ירעיש בו. וטעמי ע"פ מש"כ הרמב"ם בפכ"ג משבת ה"ד שיש בזה איסור דרבנן של השמעת קול, והרי רשאי אדם לספות בידים איסור דרבנן לקטן אם הוא לצורך הקטן, וכמבואר באו"ח סי' שמ"ג בבה"ל ד"ה מד"ס. ועוד שיתכן שרעש זה דומה לדפיקה בדלת שכוונתו להשמיע קול אבל אינו דרך שיר, ע' מ"ב סי'

סימן מח

טלטול מפתח בחדר מדרגות; האם מועיל עירוב חצירות של מצות לספרדים; האם ישיבה נחשבת חצר לענין עירוב חצירות

כ"ח שבט תשמ"ג

נשאלתי מן הבחור הנחמד אהרן רמתי נ"י אם הוא רשאי לטלטל בשבת מפתח מן הארון חשמל שבחדר מדרגות כדי להכניס המפתח לדלת. ועוד שפיקות בעניני הוצאה ועירוב חצירות יתבארו בענפים דלהלן.

[אח"ח 1234567]

ענף א: מלמול מפתח בחדר מדרגות

בשו"ע סי' שע"ב סע' א' וז"ל: גגין וחצירות וקרפיות כולן רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן שמותר לטלטלם מזה לזה אפילו הם של בעלים הרבה ולא עירבו יחד מותר וכו' עכ"ל. וביאור הדברים שלא צריך עירוב חצירות והיינו לחם שמשותף לכולן, כדי לטלטל מחצר לחצר או מגג לחצר. וכ"ש שמותר לטלטל בתוך חצר אחת. אמנם כל זה מדובר כשישנן מחיצות ואין איסור הוצאה וממילא לא צריך עירוב חצירות לכלים ששבתו בחצירות, אבל אסור להכניסם לבתים, וכן אסור להוציא כלים שהיו בבית בכניסת השבת לתוך החצר, ע' מ"ב שם ס"ק ג'. ולא הבט הקיצור לא הארכתי בזה בהבאת מקורות מהש"ס.

ולכן אם גבר שחדר מדרגות דינו כחצר, יוצא שמותר לטלטל המפתח ששבת בתוכו בכניסת השבת, ובלבד שלא יכניסנו לבתים.

והנה בענין הפת של העירוב כתב השו"ע סי' שס"ו סע' ג' וז"ל: ואין מניחין אותו בחצר אלא בבית שראוי לדירה לאפוקי בית שער אכסדרה ומרפסת עכ"ל. וכתב המ"ב ס"ק כ' וז"ל: לאפוקי בית שער כו' דאע"ג שעשוין כעין בתים מ"מ הואיל והן דריסת הרגל לכל בני החצר לא חשיבי דירה עכ"ל. וא"כ אף אנו נדמה חדר המדרגות שבבתים לבית שער שהרי יש בו דריסת רגל לכל בני הדירות שכולם עולים דרך שם ושפיר נקרא חצר ולא בית.

ולכן יוצא שמותר לטלטל בכל החדר מדרגות, שיש לו מחיצות, כלים ששבתו שם. ושם תאמר שהוא נקרא חצר רק לחומרא שאין מניחים בו העירוב אבל אינו חצר להתיר טלטול הכלים ששבתו שם. זה אינו, שהרי כתב המ"ב ס"ק ל' וז"ל: ולפ"ז שאין בהכ"נ נחשב לבית דירה חשבינן ל' רק כחצר השותפין ומותר לטלטל ממנה לחצר אחרת בלי ע"ח דכל החצירות רשות אחת כמבואר בסימן שע"ב עכ"ל. וא"כ ה"ה לחדר המדרגות שיש לו שם חצר גם לקולא שרשאי לטלטל בתוכו מפתח ששבת שם. ושוב ראיתי שכבר נחלקו בשאלה זאת גאוני הדור הקודם, ודעת החזו"א (אולי בעירובין סי' ס"ה ס"ק מ"ו - נ"ב) שחדר מדרגות דינו כמבוי, ודעת הגרי"ז מבריסק (הו"ד בס' מצות נר איש וביתו סי' ה') שהוא נחשב כחצר. ונמצא שדעתי כאן כדעת הגרי"ז.

ענף ב: האם מועיל עירוב חצירות

של מצות לספרדים

נשאלתי אם הספרדים יוצאים בעירוב חצירות של מצות שהרי המנהג אצלם לברך על מצות כל השנה ברכת במ"מ, והרי לעירוב צריך פת. והנה כפי ששמעתי המנהג פשוט גם אצל הספרדים לעשות עירוב חצירות ע"י מצות. ונראה הטעם שהרי בגמ' עירובין פ"א א' איתא שמערבים בפת אורז וכן בפת עדשים אבל לא בפת דוחן. וכתב ר' יהונתן שם (כו, א בדפי הרי"ף), והו"ד במ"ב סי' שס"ו ס"ק מ"ז, שהטעם שלא מערבין בפת דוחן הוא שבפת אורז דרך העולם לאפותו ולאכלו משא"כ בפת דוחן. אמנם הלבוש כתב טעם שהדוחן אינו מאכל רוב בני אדם לשבעה, ע"כ. ולפ"ז יש לדון במצות שנראה לפי טעמו של ר' יהונתן שכיון שהדרך לאפות